

3) повідомити про затримання фізичної особи її близьких родичів; 4) дотримуватися права і законні інтереси фізичних осіб, не застосовувати тортури, насильство, жорстоке, нелюдське, принижуюче гідність поводження, умисне заподіяння фізичного болю і морального страждання. Забороняється примушувати давати свідчення і визнання себе винним в скоєнні кримінального чи адміністративного правопорушення [2]. Таким чином, Закон «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» розширює обмеження діяльності правоохоронних органів і додає до них зобов'язання гуманного ставлення до людини, її прав і свобод.

Закон «Про протидію корупції» [3] у пп. 1, пп. 2, пп. 3 п. 1 ст. 13 дублює положення Закону «Про правоохоронну службу» [1], про заборону посадовим особам займатися підприємницькою діяльністю, займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім педагогічної, наукової та іншої творчої діяльності. Також у Законі «Про протидію корупції» [3] у п. 1 ст. 14 повторюються вимоги Закону «Про правоохоронну службу» [1] про те, що посадові особи не можуть обіймати посади, що знаходяться в безпосередній підлеглих посадам, які вони займають їх близькими родичами і (або) чоловіком (дружиною), а також свояками. Таким чином, передбачено такі обмеження: розголошення інформації; політичні; суміщення посад; представництва; матеріальні; приймати участь у страйках; використовувати своє службове становище в корисливих цілях; службового підпорядкування; процесуальні обмеження; застосування фізичної сили та спеціальних засобів.

Список бібліографічних посилань

1. О правоохранительной службе : закон Республики Казахстан от 06.01.2011 № 380-IV // Правмедиа : сайт. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30916594#pos=452;-53 (дата звернення: 11.03.2019).

2. Об органах внутренних дел Республики Казахстан : закон Республики Казахстан от 23.04.2014 № 199-V // Правмедиа : сайт. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31538985#pos=459;-17 (дата звернення: 11.03.2019).

3. О противодействии коррупции : закон Республики Казахстан от 18.11.2015 № 410-V // Правмедиа : сайт. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33478302#pos=213;-53 (дата звернення: 11.03.2019).

Одержано 15.03.2019

УДК 351.746.1(477)(091)

Деніз Хейрулла огли РАШИДОВ,

курсант I курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Егор Євгенович РЕВА,

курсанти I курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

(науковий керівник – Дедурін Г. Г., кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ)

ГЕНЕЗА ОРГАНІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ТЛІ ПОЖВАННЯ РЕВОЛЮЦІЙНИХ РУХІВ У II ПОЛ. XIX СТ.

За часів Російської імперії правоохоронна функція держави мала спотворений характер і розглядалася, здебільшого, як засіб встановлення контролю над суспільством з боку влади. Ліберальні реформи 60-х – 70-х рр. XIX ст. дозволили започаткувати деякі основи громадянського суспільства. Проте, поліцейська система держави зберігала свій репресивний характер, який став ще більш очевидним на тлі активізації різних суспільно-політичних рухів, деякі з яких обрали терористичний шлях боротьби з існуючою владою. Дослідження змін, що відбулися у структурі та завданнях органів політичної поліції під впливом цих подій, не втратило своєї актуальності і для сучасної історико-правової науки.

Після скасування кріпацтва виникла негайна потреба у реорганізації поліцейських структур, які, на той момент, вже не відповідали потребам часу. Безумовно, реформування не могло не торкнутися й органів політичної поліції. Необхідність цього стала очевидною особливо після замаху Д. Каракозова на імператора Олександра II, що стався 4 квітня 1866 р. У 1867 р. було

прийнято нове Положення про корпус жандармів [2, с. 138]. По своїй суті це нагадувало реорганізацію поліції 1862-го року, бо апарат жандармів збільшився, а управління, що опікувалися великою територією було ускладнено.

З часом, апарат політичної поліції ставав все більш потужнішим. Замість жандармських округів, у складі кількох губерній, були створені жандармські управління в кожній області, а в шести губерніях Північно-західного краю і Царстві Польському виникали також і жандармські повітові управління. У віддалених регіонах країни збереглися жандармські округи (Варшавський, Кавказький і Сибірський). Основні завдання – політичний розшук і дізнання у справах про державні злочини.

На тому етапі політичний тероризм був спрямований проти конкретних представників влади і царської родини, що вважалися винними у тих чи інших злочинах проти суспільства. Українські губернії тих часів можна назвати центром революційних-терористичних проявів.

Так, у вересні 1873 р. виникає «Київська комуна». Її організаторами була студентська молодь, яка, переважно, мала дворянське походження – В.Фішер, К.Брешко-Брешковська та ін. [2, с. 65]. Найбільша централізована організація, створена у 1876р. «Земля і воля». У 1879 р. розпалася на дві організації – «Народну волю» та «Чорний переділ» [4, с. 217]. Народники з «Чорного переділу» навіть спробували підняти в Чигиринському повіті повстання проти царя та існуючої влади. Але ця акція ще раз засвідчила, що вони неспроможні очолити селянський рух. Жандарми розкрили у середині 1877 р. т. зв. «Чигиринську змову». У 1879 р. учасники цієї організації були засуджені до різних термінів ув'язнення, аж до каторги.

Для підвищення ефективності протидії революційним проявам Олександр II 9 лютого 1880 р. видає указ про утворення Верховної розпорядчої комісії (ВРК), функцією якої була організація боротьби з революційним рухом [1, с. 38]. Керівник ВРК мав право вживати всі заходи задля охорони державного порядку і громадського спокою. А вже 3 березня 1880 р. III Відділення власної його імператорської величності канцелярії було офіційно «тимчасово» підпорядковано ВРК. Але цей орган проіснував недовго. 6 серпня 1880 р. у Росії утворилася нова установа – Департамент державної поліції, який став вищим органом політичної поліції у Російській імперії. У зв'язку з цим Верховний виконавчий комітет ліквідовувався, а діяльність III відділення скасовувалась.

На Департамент покладалася наступні функції: 1) попередження і припинення злочинів і охорони громадської безпеки і порядку; 2) ведення справ про державні злочини; 3) організації та нагляду за діяльністю поліцейських установ; 4) охорони державних кордонів і прикордонних сполучень. Ще одним важливим актом, став указ від 14 серпня 1881 року про «Положення щодо заходів стосовно охорони державного порядку і громадського спокою», який розширював можливості МВС на випадок подальшої активізації революційних рухів [3, с. 183].

Для боротьби із заворушеннями і терором запроваджувався надзвичайний стан, застосовувалися каральні засоби в 1882 р. з'явилася секретна поліція. 14 серпня 1881 Олександр III затвердив положення «Про заходи щодо охорони державного порядку і громадського спокою» «поширеної або надзвичайної охорони», якщо для охорони порядку застосування чинного законодавства було недостатньо. Міністру внутрішніх справ та губернським властям надавалося право заарештовувати, зраджувати військовому суду та адміністративної висилці, оголошувати закриті судові процеси, закривати навчальні заклади і підприємства, забороняти випуск газет, тобто розширювали повноваження МВС і місцевої влади.

Таким чином, на пожвавлення революційних рухів, яке відбулось у 60-х – 70-х рр. XIX ст. влада відповіла реструктуризацією системи політичної поліції у напрямку розширення її повноважень. За часів Олександра III надзвичайне законодавство створювало додаткові можливості для встановлення контролю влади над суспільством і політичної поліції у цьому процесі відводилася ключова роль.

Список бібліографічних посилань

1. Белявский Н. Полицейское право. Петроград : Типография Т-ва «Екатерингофское Печатное Дѣло», 1915. 409 с.
2. Волковинський В., Ніконова В. Революційний тероризм в Російській імперії і Україні, II пол. XIX – поч. XXст. Київ : Старий світ, 2006. 416 с.
3. Лурье Ф. Политический сыск в истории России, 1649–1917 гг. М. : Центрполиграф, 2006. 400 с.
4. Філонов О. Правове регулювання діяльності органів по боротьбі з тероризмом в Російській імперії у кінці XIX на початку XX ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2013. Вип. 21. С. 217–223.

Одержано 28.02.2019